

NEBUDEME-LI AKTIVNĚ KOMUNIKOVAT MY, UDĚLAJÍ TO ZA NÁS JINÍ...

Andrea Pondělíčková, Jan Příhoda, Marcel Riedl

O důležitosti aktivní, cílené a dlouhodobé komunikace dnes pochybuje jen málokdo. Dlouho nám sice v této disciplíně ujížděl vlak, v posledních letech ovšem můžeme mít důvod k mírnému optimismu. V souvislosti s kůrovcovou kalamitou, diskuzí nad budoucím směřováním lesnictví či zajištěním dlouhodobého financování lesnického sektoru se komunikace stává jedním ze strategických nástrojů jak ve vztahu k politikům, tak i k široké veřejnosti. Tomuto tématu se věnuje i projekt NAZV QK1920272 „Komunikace jako nástroj harmonizace potřeb společnosti a lesnického sektoru“, jehož řešitelem je Fakulta lesnická a dřevařská ČZU v Praze.

V následujícím příspěvku bychom chtěli představit některé z dílčích šetření a výstupů řešitelského týmu, ale i úvahy a zamyšlení, k nimž nás zkušenosti z dosavadní komunikace a spolupráce na zmíněném projektu vedly.

KOMUNIKACE JAKO NEZBYTNÁ SOUČÁST KONCEPČNÍCH DOKUMENTŮ

O potřebnosti komunikace svědčí i skutečnost, že prakticky ve všech koncepčních materiálech, jako jsou Strategie resortu Ministerstva zemědělství ČR s výhledem do roku 2030, Národní lesnické programy I a II nebo nejnovější Koncepce lesního hospodářství do roku 2033, je aktivní komunikace zmíněna jako důležitý a neopominutelný nástroj pro prosazování navržených cílů i konkrétních opatření.

Stejně jako pěstební postupy v lesích plánujeme na desetiletí, tak i komunikace sektoru musí mít dostatečný časový horizont, kontinuitu, ale také alespoň rámcově definované cíle. Vedle průběžných aktuálních témat, která prezentují jednotlivé oborové organizace, je třeba mít jasnou představu a zadání pro několik dlouhodobých komunikačních sdělení, která budeme společně napříč lesnicko-dřevařským sektorem sdílet a v rámci komunikace dalších témat také opakovat.

KOMUNIKACE V DOBĚ KALAMITY – DOBŘE UCHOPENÁ PŘÍLEŽITOST

V předkalamitním období se významná část mediální prezentace lesnictví směrem k veřejnosti dotýkala zejména

správy státních lesů (s minimem konkrétních lesnických témat), finančních podpor pro nestátní vlastníky a okrajově i bezplatného zajišťování mimoprodukčních funkcí lesa. Zcela výjimečně se v tomto období objevovala v médiích témata, která by měla spojitost s provozními nebo ekonomickými tématy v lesním hospodářství.

S nástupem kůrovcové kalamity se zájem médií a veřejnosti o lesnictví začal přirozeně zvyšovat, především v důsledku jejích viditelných dopadů. Zásadním a důležitým bodem komunikace zástupců lesnicko-dřevařského sektoru směrem k veřejnosti a médiím byla shoda nad hlavními příčinami vzniku kalamity (relevantními daty byly dokládány extrémně nadprůměrné teploty a podobně extrémně podprůměrné srážkové úhrny). Pro veřejnost se jednalo o pochopitelné a věrohodné informace, které navíc získávaly váhu i častým opakováním a potvrzením ze strany více odborníků. Průběžně a srozumitelně byla komunikována také opatření a doporučení Ministerstva zemědělství. Tato oborová shoda byla velmi zásadní a minimalizovala rizika rozpadu komunikace kalamity na „hledání viníků“ nebo „zneužití kalamity pro prosazování parciálních zájmů“.

Došlo k postupnému zapojení většiny profesních organizací, vlastníků, správců lesů, včetně pravidelné komunikace

protikalamitních opatření ze strany Ministerstva zemědělství ČR. Podařilo se iniciovat tzv. Lesnickou výzvu I (upozorňující na vznikající rizika a navrhuující některá opatření pro jejich snížení) a Lesnickou výzvu II (požadující adekvátní podporu vlastníků lesů zejména pro obnovu lesů). Lesnickou výzvu I podpořily prakticky téměř všechny oborové organizace a byla jasnou formulací požadavků a základních potřebných kroků pro politickou reprezentaci i státní správu. Navíc deklarovala elementární jednotu lesnicko-dřevařského sektoru. Intenzivní komunikace tématu, která nevykazovala zásadní názorovou rozdílnost, velmi pravděpodobně přispěla i ke vzniku a prosazení nových podpor pro vlastníky a správce lesů a k akceptaci miliardových podpor veřejností.

Komunikace vyvolaná krizovou situací patří mezi nejtěžší komunikační disciplíny. Podle našeho názoru tuto komunikaci zástupci lesnicko-dřevařského sektoru, ale i provozní lesníci na celorepublikové i lokální úrovni zvládli velmi dobře. Jednalo se ovšem o komunikaci vyvolanou vnějšími příčinami a podněty. Nyní přichází období, kdy je potřeba komunikace ještě silnější, neboť probíhá – zjednodušeně řečeno – celoevropská diskuze o budoucnosti přístupu k lesům. Očekáváme, že toto období bude zcela zásadní pro budoucí pojetí hospodaření v lesích. Nebu-

de však již spojené s přímým tlakem na komunikaci a ani cíle potřebné komunikace nejsou tak zřejmé jako v době kalamity.

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE – VIDĚT A ZAŽÍT = OSVĚDČENÁ FORMA OSVĚTY A KOMUNIKACE

Kontaktní forma komunikace je efektivní a účinný způsob, jak oslovit veřejnost, představit jí práci lesníků i vzbudit pozornost a zájem o aktuální lesnická témata. Tato forma je většinou také zajímavá pro lesnický personál, jelikož vždy platí, že se člověk rád „pochlubí“ svou prací a jejími výsledky. Projekt NAZV tuto formu kontaktních „kampaní“ vyhodnocuje a pomáhá zprostředkovat i některé z osvědčených modelů ze zahraničí.

Lesní pedagogika

Lesní pedagogika je příkladnou ukázkou lesnické a environmentální osvěty. Stala se pozitivním, vyhledávaným, stabilním a dlouhodobým komunikačním kanálem ve vztahu k veřejnosti. Je důležité, že právě lesník předává informace o lese a hospodaření v něm zábavným způsobem a formou zážitků učí vnímat les všemi smysly. Jedná se o komunikační nástroj, který má však omezenou možnost reagovat na aktuální problémy a témata.

Den za obnovu lesa

Akce pro veřejnost, vyhlášená a organizovaná státním podnikem Lesy ČR a zaměřená na výsadbu sazenic lesních dřevin za přispění veřejnosti, přiláká pravidelně do lesů desítky tisíc návštěvníků. Lidé se jeden den v roce aktivně zapojují do obnovy lesa a současně je pro ně připravena řada doprovodných vzdělávacích i zábavních aktivit. Kromě této jednodenní celorepublikové akce si může veřejnost dojednat individuální termín ve vybraných oblastech. Silně propagovaná akce s podporou významných osobností z řad sportovců, umělců nebo politiků přitahuje každoročně do lesů desítky tisíc lidí, kteří mají možnost se seznámit s hlavními principy hospodaření v lesích.

Komunikace na lokální úrovni

Dalším příkladem smysluplné komunikace lesníků směrem k veřejnosti jsou

lokální akce s obecními zastupiteli a veřejností. Zde je možné reagovat na konkrétní problémy, zodpovídat otázky obyvatel a zastupitelů a vysvětlovat principy například boje s kalamitou a obnovy lesa. Tato setkání uskutečnil v hojně míře také podnik Lesy ČR prostřednictvím svých lesních správ, ale i mnozí další vlastníci lesů.

Spolupráce PEFC, BAUHAUS a vybrané městské majetky

Aktivity certifikačního systému PEFC jsou dalším příkladem nové formy zapojení společností mimo lesnicko-dřevařský sektor, které se chtějí v rámci své firemní politiky CSR zapojit do pomoci, a to finančně i prostřednictvím svých zaměstnanců.

Odvod určité finanční částky z prodeje produktu či služby

Častým příkladem využití obnovy lesa pro spolupráci s dalšími subjekty je spolupráce s firmami, kdy součástí prodeje produktu je závazek vysadit strom (auta, vstupenky, energetika...). Tento způsob podpory lze chápat jako win-win spolupráci, pro firmu je to jistě i dobrá forma

PR a vlastníkům lesa pomůže. Když ničím jiným, tak zviditelněním problematiky obnovy a nutnosti jejího financování. Je žádoucí, aby takto nastavená spolupráce nebyla jednorázová, ale fungovala na dlouhodobější bázi.

Další propagační a komunikační akce pro veřejnost

Větší lesní majetky (městské, obecní i církevní) pořádají také zalesňovací akce se zapojením veřejnosti. Je to jistě organizačně náročnější, nicméně s nesporným efektem a velmi pozitivním ohlasem ze strany účastníků.

Lesy města Brna mají například dobrou zkušenost se zapojením zaměstnanců velké firmy, která v rámci tzv. dobrovolnických dnů podporuje jejich účast v dobročinných aktivitách. Někteří z nich se opakovaně účastní zalesňování na vybraných lokalitách po kůrovcových těžbách.

Příklad mezinárodní spolupráce při obnově lesů v ČR

S úspěchem byla v ČR realizována aktivita belgicko-francouzské společnosti Reforestation, jež vyhledává a propojuje potenciální donory s lesními majetky,

kteří potřebují finančně podpořit (kůrovcová kalamita, podpora vyšší biodiverzity atd.). Z iniciativy řešitelského týmu projektu NAZV se uskutečnil první pilotní projekt s Lesy města Brna, a.s., a je oboustranný zájem o další spolupráci.

TRVAJÍCÍ POTŘEBA SYSTEMATICKÉ KOMUNIKACE

Vzhledem ke dlouhodobým dopadům kůrovcové kalamity (odhad CZECH FOREST think tanku hovoří až o 98 miliardách korun) i měnící se skladbě českých lesů je zřejmé, že se české lesnictví bez výrazné společenské podpory neobejde dnes ani v budoucnosti. V souvislosti s pandemií a ekonomickým vývojem, tlakem na finanční podporu dalších oborů, ale i novou lesnickou strategií EU, kde se kromě jiného explicitně klade důraz na poskytování většího prostoru pro občanské aktivity, se jeví jako jedno z hlavních rizik snižující se zájem o lesní hospodářství nebo spíše snížení

VÝBĚR AKTIVIT PODPOŘENÝCH PROJEKTEM NAZV QK1920272 „KOMUNIKACE JAKO NÁSTROJ HARMONIZACE POTŘEB SPOLEČNOSTI A LESNICKÉHO SEKTORU“

- Workshop „Aktivní komunikace jako nedílná součást lesnické politiky nejen v období krize“ (říjen 2019, Milín).
- Workshop „Participativní metody jako cesta ke zvýšení efektivity komunikace a rozhodování státní správy“ (srpen 2020, Zvánovice).
- Workshop „Efektivní komunikace v lesnictví“ (září 2021, Cheb).
- Webinář „Komunikace jako nástroj harmonizace“ (listopad 2021).
- Analýza volebních programů a předvolebních proklamací ve vztahu k lesnicko-dřevařskému sektoru (LP 9/2021)

akceptace společnosti a významných stakeholderů k postupům a způsobu fungování LH s postupnou ztrátou společenské, a tedy i politické a finanční podpory LH. Varovné signály v této souvislosti vyslala i anketa týkající se politických stran (viz Lesnická práce 9/2021). Mnoho odpovědí a cílů zde bylo formulováno v obecné rovině. Sice je patrný jistý posun od vnímání produkční funkce lesů k mimoprodukčním a ekosystémovým službám, ovšem bez uvedení potenciálních zdrojů financování této transformace. Velmi okrajově zmiňují politické programy a teze také problematiku státní správy nebo legislativy.

Namísto je tedy zamyslet se nad roli a odpovědností hlavních subjektů – státní správy, státních podniků, nestátních vlastníků lesů i nevládních oborových organizací – a pokusit se co nejvíce eliminovat stávající roztržičnost jednotlivých aktivit, resp. najít formy komunikace vhodné pro jednotlivé entity.

Je zřejmé, že komunikace zástupců státních lesů zřízených ministerstvy s veřejností nemůže být stejná jako komunikace nestátních vlastníků. Zájem vlastníků a správců lesů jsou ale v mnoha ohledech podobné bez ohledu na typ vlastnictví a tyto společné zájmy je třeba začít vnímat jako příležitost pro úspěšnou komunikaci. Aby komunikace směrem k veřejnosti i politické reprezentaci mohla být efektivní, je nezbytné prostřednictvím dostupných komunikačních kanálů aktivně komunikovat uvnitř sektoru a nalézat shodu ohledně dlouhodobé vize a strategie českého lesnictví a tyto koncepty srozumitelně sdělovat veřejnosti.

VÝCHODISKA, ÚKOLY A CÍLE SPOLEČNÉ KOMUNIKAČNÍ STRATEGIE

Hlavní faktory a jejich dopady ve vztahu k LH

- Změny ve společenské poptávce.
- Nekoordinovaná, často pouze reaktivní a neprofesionální komunikace lesnického sektoru.
- Krizové situace vzniklé vlivem klimatické změny a pomalá reakce lesnického sektoru.
- Prohlubující se rozpor a nevyváženost mezi ekonomickou, ekologickou a sociální funkcí lesů.

■ Komunikace některých subjektů, které nejsou součástí lesnického sektoru, a jejich nabídka jednoduchých, jednostranných řešení problémů bez odpovědnosti za jejich možné dopady a důsledky.

■ Snadná manipulace s veřejným míněním, citlivost veřejnosti na témata ochrany životního prostředí.

Předpokládané dopady tohoto stavu

■ Stále obtížnější prosazování lesnických principů v praxi.

■ Hrozba nižší podpory ze strany významných stakeholderů (v oblasti legislativy, finančních podpor atd.).

■ Nižší atraktivita lesnického sektoru – v době nízké nezaměstnanosti hrozí ztráta kvalitních pracovníků (noví uchazeči, odliv pracovníků).

■ Měnící se společenská poptávka po využití lesů s sebou nese i otázky na případné jiné formy financování a ocenění mimoprodukčních funkcí do reálné praxe.

■ V souladu se strategickými dokumenty EU je třeba i v rámci komunikace lesnicko-dřevařského sektoru počítat s nutností aktivní komunikace také s občanskými iniciativami.

Hlavní úkoly a cíle společné komunikační strategie

V rámci komunikace lesnického sektoru by tato strategie měla zahrnovat i mechanismy umožňující operativní reakci na mimořádné události s využitím principů krizové komunikace a doplněné i o přípravu scénářů, protože v některých případech lze eventualitu krizového vývoje a jeho dopadu předvídat. To pak umožní včas přijímat opatření a komunikací zmírnit vnímané negativní důsledky. Příprava na krizovou komunikaci zahrnuje i výběr a trénink osob, aby ustály „agresivní“ komunikaci a tlak médií.

Mezi hlavní cíle této strategie patří:

- Proaktivním způsobem představit produkty a služby lesních ekosystémů v závislosti na potřebách a prioritách společnosti, dřevo jako cenný produkt nevyjímaje.
- Komunikovat pozitivním způsobem fungování lesnického sektoru a předsta-

vit i práci lesníků jako službu společnosti.

- Komunikovat výsledky této činnosti – les a jeho přínos pro společnost.

LESNICKO-DŘEVAŘSKÝ FOND – DOSUD MÁLO VYUŽÍVANÁ PŘÍLEŽITOST

Jedním z nástrojů, který by mohl napomoci komunikaci společných témat našeho sektoru, je Lesnicko-dřevařský fond, jehož obdobu lze nalézt v zahraničí, ale i v jiných oborech v České republice.

Podporu vzniku fondu od roku 2015 vyjadřovaly přední osobnosti sektoru. Panovala obecná shoda, že Lesnicko-dřevařský fond je důležitým a nutným vyústěním současného stavu komunikace sektoru, propagace a marketingu dřeva a výrobků ze dřeva. V roce 2017 jsme byli pouze krůček od schválení zákona, kterým by se založil Lesnicko-dřevařský fond na dlouhodobé bázi, s danými finančními zdroji a organizační strukturou. Zákon však Poslanecká sněmovna neprojednala a následující vláda již neměla ambice se k tomuto návrhu vrátit.

Valná hromada Lesnicko-dřevařské komory ČR využila svého postavení, kdy reprezentuje významné vlastníky lesa i lesnické a dřevozpracující firmy, střední odborné a vysoké školy, výzkumníky, lesní školkaře i lesnická média, a založila fond na vlastní půdě. Výběr příspěvků je postaven na dobrovolné vůli přispěvatelů.

Tento fond byl schválen dne 22. října 2020 a je určen ke zvýšení konkurenceschopnosti lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu a pro podporu domácího využívání dřeva jako ekologické a obnovitelné suroviny. Fond má ambici podporovat lesnické a dřevařské obory vědy a výzkumu, inovace, odborné vzdělávání, dále komunikační projekty s ekologickým, sociálním, humanitárním a kulturním zaměřením, naplňující cíle fondu.

Bohužel dosavadní úsilí spojené s přípravou a založením fondu i samotný komunikační potenciál fondu, jak navenek, tak dovnitř sektoru, zůstávají zatím do značné míry nevyužity, a to v situaci, kdy počínající fragmentací komunikačních aktivit a vzájemnou neinformovaností jednotlivých oborových organizací se ztrácí tolik potřebný syner-

gický efekt, vyšší efektivita i dlouhodobé zacílení dílčích komunikačních aktivit. Souběžně s tím lze s jistým znepokojením vnímat nové iniciativy unijní exekutivy, které mohou mít nevratné dopady na náš obor.

JAK DÁL, ABY NÁM NEUJEL VLAK?

I když prochází lesnicko-dřevařský sektor velmi složitým a náročným obdobím, přesto by pokles komunikačních aktivit byl vážnou chybou.

Účastníci třech workshopů a jednoho webináře, které byly pořádány v rámci projektu „Komunikace jako nástroj harmonizace potřeb společnosti a lesnického sektoru“, se spolu s projektovým týmem shodli na několika doporučeních pro následující kroky v oblasti komunikace:

- Zkušenosti z komunikace kůrovcové kalamity potvrzují, že je nutné najít elementární shodu na vybraných sdělovaných tématech, aby nedošlo k roztržitému komunikaci. Tímto neříkáme, že by komunikace jednotlivých subjektů měla být identická. Naopak komunikace by měla být tematicky pestrá, zajímavá, ale v zásadních otázkách nemá být v přímém rozporu.

- Do společných témat a vzájemné koordinace je třeba zapojit v co nejširší míře profesní organizace lesnicko-dřevařského sektoru.

- Neočekávat, že komunikace bude vyvolána zájmem veřejnosti a médií. Postupně přecházíme do období standardní komunikace, kdy budeme muset témata aktivně přinášet, iniciovat, poté na ně reagovat a diskutovat.

- Podstatná témata (přínosy lesů pro společnost, pro boj s klimatickou změnou, udržení vyváženosti funkcí lesů včetně zachování produkční funkce) je nezbytné často a systematicky opakovat.

- Komunikaci musíme opřít o relevantní průzkumy veřejného mínění týkající se lesů a lesnictví.

Lesnicko-dřevařský sektor v Evropě se nachází v určité nejistotě vyvolané dopady klimatické změny a různými strategiemi, často s protichůdnými záměry. Tato situace by ale neměla být impulzem k apatii, ale naopak k aktivní

komunikaci s cílem prosazovat ekonomicky, společensky a ekologicky racionální zájmy vlastníků a správců lesů, které budou ve shodě s většinovým vnímáním lesů a jejich role společností. Dobrá informovanost dovnitř sektoru a systematická komunikace s veřejností a významnými stakeholdery bude proto velmi důležitá. Abychom v prosazování zájmů našeho oboru měli šanci na úspěch, musíme přijmout fakt, že komunikace je nezbytnou součástí činnosti profesních organizací, vlastníků lesů i zpracovatelů. Zároveň je třeba vycházet ze skutečnosti, že komunikace je práce jako jakákoliv jiná, a nelze proto očekávat dlouhodobé výsledky bez postupné profesionalizace této činnosti a sjednocení se v základních cílech.

Vlak, jehož cílovou stanicí je udržení vlivu na dění v lesích, nám už pomalu ujíždí. Můžeme nasednout na vlak jedoucí opačným směrem a čekat, kam nás odveze, nebo se pokusit vlak doběhnout...

Autoři:

*Ing. Andrea Pondělíčková
Lesnicko-dřevařská komora a PEFC ČR
E-mail: info@ldkomora.cz*

*Ing. Jan Přihoda
Lesnická práce, s.r.o.,
a CZECH FOREST think tank
E-mail: prihoda@lesprace.cz*

*RNDr. Marcel Riedl, CSc.
Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky,
FLD ČZU v Praze
E-mail: riedl@fld.czu.cz*